

RANGTASVIR ORQALI SHAXS EMOTSIONAL HOLATINI YORITISH

Nizomiy nomidagi O'zMPU

Psixologiya kafedrası o'qituvchisi

Saidova Nargiza Ismatulla qizi

Nizomiy nomidagi O'zMPU

1-bosqich talabasi Shamsiyeva

Sevara Azizbek qizi

Annotatsiya: Ushbu maqola rang tasvirning inson ruhiy kechinmalarini ifodalashdagi o'rni va ahamiyatini chuqur tahlil qiladi. Ranglar nafaqat tasviriy san'atning ko'rinish elementi, balki shaxsning psixologik holatini yorituvchi muhim vosita sifatida ko'rib chiqiladi. Maqola davomida rangning inson ong osti jarayonlariga bevosita ta'sir ko'rsatishi, hissiyotlarni shakllantirishdagi roli hamda emotsional ma'no yaratishdagi imkoniyatlari ilmiy asosda bayon etiladi.

Kalit so'zlar: Rang psixologiyasi, Emotsional ifoda, Rangdan samarali foydalanish, San'at pedagogikasi, Ruhiy kechinmalar, Mustaqil ta'lim, Tasviriy san'at

Аннотация: Данная статья глубоко анализирует роль и значение цветового изображения в выражении психических переживаний человека. Цвета рассматриваются не только как элемент изобразительного искусства, но и как важный инструмент для отражения психологического состояния личности. В научно обосновывается прямое влияние цвета на подсознательные процессы человека, его роль в формировании эмоций, а также возможности создания эмоционального значения.

Ключевые слова: Изобразительное искусство, Психология цвет, Эмоциональное выражение, Эффективное использование цвета, Педагогика

искусства, Художественная педагогика, Психические переживания, Самостоятельное обучение

Annotation: This article deeply analyzes the role and significance of color imagery in expressing human psychological experiences. Colors are viewed not only as an element of fine art but also as a crucial tool for reflecting an individual's psychological state. Throughout the study, the direct impact of color on subconscious human processes, its role in shaping emotions, and its potential for creating emotional meaning are scientifically substantiated.

Keywords: Fine art, Visual arts, Color psychology, Emotional expression, Effective use of color, Art pedagogy, Art education, Psychological experiences, Independent learning

Bugungi kunda mamlakatimiz yanada rivojlangan holatda va undagi fuqarolar ham o'z ustida ishlash orqali rivojlanmoqdalar. Inson rivojlangani sari uning psixikasi ham yangidan-yangi qirralarini ochaveradi. Psixologiya esa manashu insonning ichki g'oya fikr, tafakkurini oydinroq qilib yoritib berishda katta xizmat qiladi. Psixologiya ham rivojlangani sayin, turli usullar bilan insonni o'rganish yanada qulay va qiziqarli bo'lib bormoqda. Bulardan biri sifatida shaxs emotsional holatini ranglar orqali yoritish ham psixologiyaga yangi usullarni yangi metodlarni qo'llashda qo'l kelmoqda. Ranglar inson kayfiyati, dunyoqarashi va emotsional reaksiyalariga bevosita ta'sir qiladi. Mutaxassislar fikricha, inson tasvir yaratishda yoki rang tanlash jarayonida o'z ruhiy holatini anglamagan holda aks ettiradi. Rangning to'q, och yoki kontrast ko'rinishi shaxsning hissiyotlari kuchi bilan uzviy bog'liq bo'ladi. Shu bois rang tasvir shaxs ichki holatining yoritib beradi. Tasviriy san'atda rang obrazning asosiy mazmuniy markaziga aylanadi. Ijodkor o'z ichki kechinmalarini, ruhiy holatini yoki ma'lum bir davrdagi emotsional izlanishlarini aynan rang orqali ifodalaydi. Shuning uchun ko'plab san'at asarlari nafaqat estetik,

balki psixologik talqin uchun ham boy fikr beruvchi sifatida xizmat qiladi. Insonning ruhiy holatini tashqi belgilar orqali o'rganish psixologiya va san'atshunoslikning muhim yo'nalishlaridan biridir. Tasviriy san'atda rang — bu shunchaki ko'rinish elementi emas, balki shaxsning ichki kechinmalarini ifodalovchi kuchli psixologik vositadir. Inson o'z emotsiyalarini ko'pincha ongli ravishda yashirishi mumkin, ammo rang tanlovi ko'pincha ong osti jarayonlarining bevosita ifodasiga aylanadi. Shu sababli rang tasvir orqali shaxsning hissiy holatini aniqlash uchun samarali usul sifatida qaraladi. "Insonning ma'naviyati, qalbi va ruhiyati sog'lom bo'lmasa, u hech qachon jamiyatda o'z o'rnini topa olmaydi. Shu bois, yoshlarimiz qalbiga go'zallik, ezgulik va yuksak ma'naviyat tuyg'ularini uyg'otish eng muhim vazifamizdir."(Shavkat Mirziyoyev) Rang – bu nafaqat moddiy dunyoning vizual xususiyati, balki inson psixikasiga, uning kayfiyatiga, hissiy holatiga va hatto fikrlash jarayonlariga bevosita ta'sir ko'rsatuvchi kuchli vositadir. Rangtasvir san'atida ranglarning bu psixologik quvvatidan shaxsning ruhiy kechinmalarini ifodalash, tomoshabinlarda ma'lum bir emotsional rezonansni uyg'otish maqsadida foydalaniladi. Behush Ta'sir: Ranglar ko'pincha ong osti darajada harakat qiladi. Inson biror rangni ko'rishi bilanoq, uning ongida ma'lum assotsiatsiyalar, xotiralar va his-tuyg'ular uyg'onishi mumkin. Bu javoblar ko'pincha madaniy, shaxsiy tajriba va genetik omillar bilan bog'liq bo'ladi. Fiziologik Reaksiyalar: Ranglar inson tanasining fiziologik holatiga ham ta'sir ko'rsatishi mumkin. Masalan, qizil rang qon bosimini oshirishi, yurak urish tezligini tezlashtirishi, ko'k rang esa aksincha, tinchlantiruvchi ta'sir ko'rsatib, metabolizmni sekinlashtirishi mumkin. Rassom bu ta'sirlarni bilgan holda, asardagi emotsional kuchlanish yoki xotirjamlikni kuchaytirish uchun ranglardan foydalanadi. Assotsiativ bog'liqliklar: Har bir rang o'ziga xos assotsiativ zanjirga ega. Masalan, yashil rang tabiat, tinchlik, umid bilan bog'lansa, qora rang qayg'u, sir, kuch yoki o'lim bilan bog'lanishi mumkin. Rassomlar ushbu assotsiatsiyalarni qahramonning ichki holatini, asarning umumiy kayfiyatini yoki syujetning dramatik kuchini oshirish uchun ishlatadilar.

Qizil: Kuch, ehtiros, g'azab, sevgi, xavf, dinamika. Rassom qahramonning kuchli hissiy portlashini, qat'iyatini yoki agressiyasini ifodalash uchun undan foydalanishi mumkin. Masalan, Edvard Munchning "Qichqiriq" asaridagi qizil-sariq osmon kuchli ruhiy iztirobni tasvirlaydi. Moviy: Tinchlik, xotirjamlik, ishonch, sadoqat, qayg'u, chuqurlik. Ko'k rang yolg'izlik, ma'yuslik yoki, aksincha, osudalik va umidni ifodalashi mumkin. Pablo Pikassoning "Moviy davri" asarlari tushkunlik va qayg'uni shu rang orqali bergan. Sariq: Quvonch, baxt, optimizm, energiya, aql, ammo ba'zan xavotir yoki kasallik. Yorqin sariq hayotni va yorug'likni anglatadi. Vinsent Van Gogning "Kungaboqarlar"i baxt va hayotiy energiyani aks ettiradi. Yashil: Tabiat, uyg'unlik, o'sish, sog'liq, yangilanish, rashk. Yashil rang ko'pincha tinchlik va muvozanatni aks ettiradi. Qora: Sir, kuch, og'irlik, qayg'u, yo'qotish, bo'shliq. Rangtasvirda qora rang asarning dramatizmini oshirishi yoki qahramonning ichki bo'shlig'ini ko'rsatishi mumkin. Oq: Poklik, beg'uborlik, tinchlik, umid, yangi boshlanish. Binafsha: Sirli, ijodkorlik, ruhoniyyat, boylik, hashamat, ammo ba'zan yolg'izlik yoki g'amginlik. Kulrang: Betaraflik, zerikish, befarqlik, depressiya, aniqsizlik. Subyektivlik va Ob'ektivlik: Ranglarning emotsional ta'siri qisman universal bo'lsa-da, qisman shaxsiy va madaniy tajribalarga ham bog'liq. Rassom o'zining ichki kechinmalarini ranglar orqali ifodalashda o'ziga xos subyektiv "rang lug'ati"ni yaratishi mumkin. Tomoshabin esa bu ranglarni o'zining tajribalari va madaniy konteksti orqali idrok etadi. Rang kontrastlari va uyg'unligi: Bir-biriga qarama-qarshi ranglarning (masalan, qizil va yashil) yonma-yon qo'llanishi asarda keskinlik, konflikt yoki dinamiklikni yaratadi. Ranglarning uyg'un kombinatsiyalari (masalan, ko'k va yashilning yumshoq o'tishlari) esa xotirjamlik.

Xulosa o'rnida shuni aytishim mumkinki, hozirgi kunga kelib inson psixikasi va psixologiyasi rivojlanar ekan, insonni o'rganishning yangi ilmiy-amaliy usullari ham rivojlanmoqda. Rangtasvir san'ati shaxsning emotsional holatini ifodalashda cheksiz imkoniyatlarga ega bo'lgan kuchli vositadir. Rassom ranglarning psixologik

ta'sirini bilgan holda, nafaqat o'zining ichki dunyosini aks ettirishi, balki tomoshabinning ruhiy kechinmalarini ham boshqarishi, ularda ma'lum bir his-tuyg'ularni uyg'otishi mumkin. Ranglarni chuqur psixologik asosda o'rganish va ularni ta'lim jarayonida samarali qo'llash, o'quvchilarda nafaqat estetik didni, balki hissiy intellektni ham rivojlantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. G'oziev, E. G'. "Umumiy psixologiya." – Toshkent: Fan va texnologiya, 2008.
2. Davletshin, M. G. "Pedagogik psixologiya." – Toshkent: O'qituvchi, 2004.
3. Qodirov, K. B. "Tasviriy san'at nazariyasi va metodikasi." – Toshkent: Fan va texnologiya, 2006
4. Tolipov, N. "Rangshunoslik va kompozitsiya asoslari." – Toshkent: G'ofur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2006.
5. Rubin, Judith A. "Art Therapy: An Introduction." – Belmont, CA: Wadsworth Publishing Company, 2001.